

ОДРЖАН 9. МЕЂУНАРОДНИ ФОРУМ О САРАДЊИ

Министар привреде и предузетништва Републике Српске Војин Митровић свечано је отворио 9. Међународни форум о сарадњи који су 14. и 15. новембра у Бијељини организовале Развојна агенција Републике Српске и Развојна агенција Србије.

Он је том приликом истакао да Српска привреду помаже, прије свега, различитим подстицајима као што су подстицаји за повећање плата, појединачно улагање и улагања од посебног интереса. Ове године, Министарство је издвојило око 14,4 милиона КМ за подстицаје за директно улагање у нове технологије, дигиталну трансформацију и иновације којима је обухваћено 159 субјеката.

Директор Развојне агенције Републике Српске Маринко Ђукић истакао је да двије развојне агенције, уз подршку Влада Српске и Србије, успјешно раде на повезивању привредника с обје стране Дрине, али и региона и свијета.

Он је рекао да је форум одлична прилика за пословно повезивање, размјену искустава, промоцију производа и услуга, добрих пракси, размјену мишљења и покретање иницијатива, све с циљем јачања конкурентности компанија и развоја привреде.

Директор Развојне агенције Србије Радош Газдић рекао је да су у посљедњих 10 до 12 година у Србији успјели да привуку огроман број инвеститора.

Оно што сад слиједи Србији, Републици Српској, а и осталим земљама региона, навео је Газдић, јесте комплетна трансформација знања у привреди, нових технологија која неће захтијевати прекомјерно запошљавање, већ бити нешто продуктивније.

9. Међународни форум о сарадњи одржава се у вријеме када Развојна агенција Републике Српске обиљежава 20 година рада. Тим поводом на свечаном отварању форума приказан је и кратки филм који је обухватио најзначајније резултате Агенције у протеклом периоду.

Министар енергетике и рударства Републике Српске Петар Ђокић истакао је изузетан допринос Агенције привредном развоју, прије свега подстицањем бројних привредних активности у свим дијеловима Републике. Он је казао да је Агенција кроз различите едукативне програме, партнерске односе са другим агенцијама и организацијама, посебно међународног карактера, доприносила информисањем о пословним иницијативама, подстицањем на пословне идеје на основу којих се и данас развијају бројни привредни субјекти у Српској.

Министар Ђокић је изразио увјерење да Агенција и у наредном периоду треба и може да представља важан стуб и ослонац и подршке укупног економског, посебно привредног раста у Републици Српској.

Форум је окупио бројне привредне субјекте, кластере, локалне развојне агенције, привредне коморе, локалне заједнице и друге институције које пружају подршку привреди.

Централни догађај форума били су пословни сусрети, који се одржавају у оквиру Европске мреже предузетништва, на којима су компаније представиле своје производе и услуге и успостављале међународна партнерства.

Пратећи програм Форума су бројне панел дискусије о актуелним темама као што су дигитализација и аутоматизација у прехранбеном сектору, енергетска ефикасност, циркуларна економија и изазови у привлачењу и задржавању квалификоване радне снаге.

Маринко Ђукић, директор Развојне агенције Републике Српске

Двије деценије подршке развоју привреде

„За Развојну агенцију Републике Српске 2024. година била је година јубилеја, година у којој смо обиљежили 20 година рада. Са поносом могу истаћи да смо у протекле двије деценије различитим финансијским и нефинансијским механизмима подржали оснивање и развој више од 3.500 малих и средњих предузећа и предузетника“, каже директор Развојне агенције Републике Српске Маринко Ђукић.

Коју врсту подршке сте пружили привредним субјектима у Српској?

„Организовали смо бројне едукације у кључним областима пословања, пружали менторинг подршку, подршку у интернационализацији пословања, проналажењу пословних партнера, трансферу технологије, увођењу иновација исл.

Дали смо конструктиван допринос креирању бројних стратешких развојних докумената, закона и програма подршке за развој привреде. Иницирали смо значајне процесе као што је увођење елемената дуалног образовања у средње стручне школе, система раног упозорења за предузетнике са потешкоћама у пословању, дали смо допринос оснивању првих кластера, јачању женског предузетништва, друштвених предузећа, циркуларне и зелене економије, промоцији предузетништва.

Као координатор мреже локалних развојних агенција радили смо на јачању њихових капацитета за развој, као и развојних капацитета свих локалних заједница у Републици Српској.“

Које резултате бисте издвојили у 2024. години?

Што се тиче резултата у 2024. години, осим редовних активности за подршку почетницима у послу, развоју зрелих предузећа и јачању капацитета локалних заједница у контексту развоја, Развојна агенција Републике Српске фокусира се и на друге актуелне теме које се тичу малих и средњих предузећа попут зелене економије, циркуларне економије, друштвеног предузетништва, женског предузетништва исл. Почетком 2024. године почела је реализација четири међународна пројекта у чијем провођењу учествује и Агенција као партнер.

Пројекат **“Danube4Seecosystem”** суфинансира Европска унија кроз Интеррег Дунавски регионални програм и проводимо га у сарадњи са 9 партнера из 8 земаља дунавске регије. Овај пројекат се односи на друштвено предузетништво. Главни циљ је да се развију политике и програми интензивније подршке развоју друштвених предузећа на локалном нивоу, односно да се омогући лакше запошљавање особа из осјетљивих група. Република Српска има законски оквир за ову област али евидентно је да изостаје подршка са локалног нивоа што значи да у наредном периоду морамо интензивније укључити локалне заједнице у ову тему. Тренутно је у Републици Српској регистровано шест друштвених предузећа.

У оквиру пројекта до сада смо урадили анализу стања у Републици Српској, направили смо каталог добрих пракси сарадње између друштвених предузећа и локалне заједнице из свих земаља учесница у пројекту. У том каталогу су и 3 примјера из Републике Српске: Пољопривредна задруга „Жена“ из Братунца, „Патриот“ из Бијељине и „Креативна визија“ из Рудог.

24. и 25. октобра Развојна агенција Републике Српске била је домаћин догађаја који је окупио све partnere и на којем је разговарано о политикама и утицају друштвених предузећа на рурални развој. Размијењена су знања и искуства у области друштвеног предузетништва и разговарано о стратегији развоја друштвеног предузетништва у дунавској регији која се припрема а из које ће проистећи акциони планови.

Други пројекат у којем учествујемо је **TEX-DAN** - Унапређење циркуларности у текстилним и модним ланцима вриједности. Такође га суфинансира ЕУ кроз Интеррег Дунавски регионални програм а у његовом провођењу учествује 14 међународних партнера из 11 земаља дунавске регије (Румунија, Мађарска, Словачка, Хрватска, Чешка, Аустрија, Србија, Словенија, Бугарска, Молдавија и БиХ). Придружени партнер Агенцији је Министарство привреде и предузетништва Републике Српске.

Циљ овог пројекта је да се развију циркуларна рјешења у текстилној индустрији, односно да се интензивира рециклажа. Иако у Дунавској регији постоје прилично велике разлике у кориштењу циркуларних рјешења у економији, нарочито текстилној индустрији, на цијелом подручју је још увијек доста ниска свијест о оваквим рјешењима. Морају се унаприједити знања, приступ иновативним технологијама и уопште пружити значајнија подршка са државног нивоа како би се тај принцип циркуларности уградио у текстилну индустрију. Потребно је промовисати циркуларност, успоставити транснационалну сарадњу и помоћи малим и средњим предузећима да усвоје технологије које ће им омогућити циркуларност.

Агенција је у оквиру пројекта тренутно задужена за израду заједничког извјештаја о рециклажи у текстилној индустрији са препорукама за интервенције, на основу чега ће се радити и заједничка стратегија за Дунавску регију. Ситуација у Републици Српској је таква да ми имамо само једно предузеће које се озбиљније бави рециклажом. Проблем је скупа опрема, али има и других ограничења као што је недостатак свијести о важности рециклаже, затим страх компанија од тога како ће купци прихватити производе направљене од рециклираних материјала, страх од промјена – преласка на кружну економију, затим недостатак информација, недостатак значајнијих подстицаја исл.

Значи, требамо радити на промоцији свијести о важности рециклаже, едукацији и успостављању програма подстицаја. Примјена оваквих концепата значајно би утицала на рјешавање проблема збрињавања отпада а њега у овој индустрији има у великим количинама. Наредне године треба да пилотирамо програме који би требали да нам дају смјернице на који је начин најсврхисходније изградити подршку ове врсте.

Трећи пројекат тиче се енергетске ефикасности, односно зелене економије која је такође топ тема не само у Европи већ и у цијелом свијету. То је пројекат

SMEnergy који је такође суфинансиран из Интеррег Дунавског регионалног програма а у њему учествује 12 европских партнера из 8 земаља.

Циљ пројекта је да подржи мала и средња предузећа у процесу преласка на обновљиве изворе енергије и повећања енергетске ефикасности кроз развој специјализованих сервисних центара у складу са могућностима индивидуалних земаља и партнера. Ови центри у партнерским земаљама ће МСП-овима пружати подршку у виду техничке помоћи, консултација и проналажења финансијских инструмената. У оквиру пројекта, предлаже се и успостављање дигиталне платформе која ће служити као јединствена тачка приступа за све информације и услуге везане за обновљиве изворе енергије и енергетску ефикасност.

У Републици Српској постоји значајан потенцијал у коришћењу биомасе из пољопривредне производње (стајско гнојиво) али и шумског отпада (за производњу пелета, брикета, сјечке и других производа из дрвне индустрије) за производњу топлотне енергије. Такође, енергија сунца може да се значајније искористи и нека предузећа то већ раде. У будућности треба да нађемо начина да стимулишемо већи број привредних субјеката да користе енергију из обновљивих извора и да им помогнемо да тај прелазак буде лакши и јефтинији.

И на крају још један нови пројекат који се односи на зелену економију и дигитализацију а тиче се жена предузетница. То је пројекат **GRANDIS** који је суфинансиран из средстава ЕУ кроз Интеррег Европа програма, а окупља 10 партнера из 9 земаља. Током провођења пројекта, пројектни партнери ће анализирати и процјењивати постојеће начине подршке, те унапређивати капацитете за побољшање инструмената подршке предузетницама у сфери дигиталне и зелене економије.

Развојна агенција Републике Српске је почетком октобра организовала у Бањој Луци радионицу на ову тему гдје смо констатовали да жене нису довољно укључене, да је подршка женама у овој области недовољна, да немају довољно средстава да се јаче ангажују у овој области, да постоје стереотипи, родно сљепило, али и страх, неинформисаност итд. Кроз овај пројекат радићемо на програмима менторске подршке предузетницама у дигиталној и зеленој економији.

Агенција реговно ђружа и бесѓлајну, сѓангардизовану менѓорску услуђу МСП у Републици Српској?

Крајем године почели смо са пружањем менторинг услуге за 12 нових пословних субјеката у Републици Српској. Циљ је да им помогнемо да унаприједи своје пословање.

Развојна агенција Републике Српске успоставила је менторинг систем подршке малим и средњим предузећима још 2018. године уз подршку наших партнера из јапанске агенције за међународну сарадњу и од тада константно радимо на њеном јачању. Почетком 2024. године успешно смо обучили и сертифицивали 10 властитих тренера за будуће менторе, чиме је у потпуности заокружен систем менторинга у Републици Српској, а организовали смо и додатне обуке за наше менторе како бисмо ојачали њихове капацитете.

Менторску услугу до сада је користило 66 привредних субјеката од Новог Града до Требиња, а сертифицивали смо 71 ментора. Ментори су обучени да у сарадњи са менаџментом или власником предузећа идентификују кључне тачке за унапређење пословања и понуде могућа рјешења и морам рећи да су реакције наших корисника одличне јер су резултати лако мјерљиви. Некоме је менторинг помогао да повећа продуктивност, некоме да смањи трошкове, направи бољу организацију рада, унаприједи продају, успостави пословно партнерство, дође до средстава за инвестиције исл.

Насављена је и погршка поочейницима у послу. Који су резултати Акцелератор програма?

Реализовали смо још један Акцелератор програм у Источном Сарајеву којим смо подржали 8 почетника у послу да развију своје пословне идеје и покрену пословну активност. Пет најбољих пословних идеја награђено је новчаним и неновчаним наградама вриједности око 14.000 КМ.

Послали смо прекознајливи по едукацијама које организујете за привредне субјекте широм Српске и по у најкључелиним обласцима?

Ослушкујући потребе привредника наставили смо са још двије озбиљне едукације које реализује посредством Европске мреже предузетништва чији смо члан а која располаже са бројним механизмима за унапређење конкурентности малих и средњих предузећа.

Једна је Контролинг академија коју реализујемо већ седми пут. Ове године обучили смо представнике 11 пословних субјеката. Ово је изузетно популарна тема која се тиче нове методологије управљања предузећем која је важна нарочито за сложеније организације. Друга едукација била је Продајно-маркетиншка академија која је све популарнија међу пословним субјектима јер се концепт маркетинга са појавом нових технологија потпуно промијенио. Обука је реализована у Зворнику за представнике 13 компанија са тог подручја Републике Српске.

И на крају, круна активности и ове године је био Међународни форум о сарадњи који смо организовали девети пут у сарадњи са Развојном агенцијом Србије. Форум је одржан у Бијељини и окупио је велики број привредника, развојних агенција, локалних заједница, привредних комора и других институција које се баве развојем.

Наставили смо сарадњу са локалним заједницама у Српској на унапређењу предузетничке инфраструктуре како би што спремније дочекале потенцијалне инвеститоре. Наша улога је савјетодавна а односи се на утврђивање потребе за оснивањем пословне зоне, планирање пословних зона, израду спроведбено-планске документације за пословну зону, као и изградњу инфраструктуре у самој зони. Такође смо за Владу Републике Српске урадили анализу стања пословних зонаи дали одређене смјернице за могући даљи развој. Настављамо са свим активностима и у 2025. години, а вјерујем да ће бити и нових пројеката.

Подршка одрживости друштвених предузећа

Општа пољопривредна задруга „ЖЕНА“ основана је 2013. године, а статус друштвеног предузећа је добила одмах по усвајању Закона о друштвеном предузетништву Републике Српске 2022. године. Сарадња општине Братунац и задруге „ЖЕНА“ је примјер успешне и континуиране подршке која је донијела позитивне резултате за ову локалну заједницу. Општина Братунац препознала је значај рада ове задруге, нарочито у економском оснаживању маргинализованих група жена, које у задрузи остварују приходе кроз кооперантски однос или различите уговоре и дневнице, што им омогућава економску независност и бољу перспективу.

Општина је суфинансирала регистрацију задруге „ЖЕНА“, која је прва женска задруга у Републици Српској. Општина суфинансира и пројекте/бизнис планове задруге, међу којима се посебно истиче суфинансирање програма „Организација пољопривредне производње“, који кроз ИФАД програм проводи Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, односно Јединица за координацију пољопривредних пројеката. Кроз овај програм, општина суфинансира пакете прехране и заштите за малину и купину за кооперантнице задруге у износу од 10%. Програм је јако значајан за кооперантнице задруге, јер на самом почетку године добијају комплетну прехрану и заштиту, чиме осигуравају боље приносе са својих парцела, а 50% вриједности пакета враћају задрузи кроз род малине и купине.

Поред тога, задруга „ЖЕНА“ често припрема кетеринг за различите манифестације које организује општина Братунац, чиме се постиже одрживост активности и економско оснаживање жена са подручја ове општине. Ова подршка, иако не увијек велика у финансијском смислу, значајно доприноси промоцији и унапређењу стратешког оквира за развој друштвених предузећа. ОПЗ „Жена“ највише сарађује са женама са села, женама жртвама насиља и жртвама рата, те женама које у својој породици имају особе са инвалидитетом.

Примјер сарадње ове задруге и локалне заједнице на чијем простору послује, нашао се и у каталогу добрих пракси у земљама Дунавске регије који је Развојна агенција Републике Српске приредила у оквиру пројекта Danube4SEcosystem – „Унапређивање развоја социјалне економије ангажовањем локалних власти у екосистеме подршке друштвеним предузећима за инклузивније тржиште рада у Дунавској регији“. Каталог приказује успешне моделе сарадње између јединица локалне самоуправе и друштвених предузећа у Дунавској регији, са циљем унапређења инклузивног запошљавања и подршке одрживим друштвеним предузећима.

Пројекат Danube4SEcosystem суфинансира ЕУ у оквиру Interreg Дунавског регионалног програма, а у његовом провођењу учествује 9 земаља Дунавске регије (Румунија, Мађарска, Словачка, Хрватска, Чешка, Аустрија, Србија, Словенија и Република Српска/Босна и Херцеговина). Циљ пројекта је заједнички развој инспиративних политика за друштвена предузећа укључивањем локалних нивоа власти у екосистеме подршке друштвеним предузећима да би се унаприједило инклузивно запошљавање у Дунавској регији уз подршку одрживом пословању друштвених предузећа и повећања њихове улоге у запошљавању на нивоу насеља и регија.

Имплементација пројекта је почела у јануару 2024. године и трајаће до краја јуна 2026. године. Поред Агенције у пројекту, као придружени стратешки партнер учествује и Министарство привреде и предузетништва Републике Српске.

Challenge фонд подржао и пројекат приједорске компаније „Екомир“

Пластика у прераду, а не у природу

Приједорско предузеће “Екомир” основано је 2013. године и бави се сакупљањем, сортирањем и прерадом амбалаже и амбалажног отпада крајњем купцу. Већ 18 година на подручју Приједора, али и читаве регије, сакупљају и прерађују амбалажни отпад разне врсте чиме доприносе заштити животне средине а истовремено обезбјеђују приходе за десет запослених.

“У протеклим годинама формирали смо властиту сакупљачку мрежу на простору наше локалне заједнице. На мјестима гдје се ствара амбалажни отпад инсталирали смо посебне кавезе гдје се одлаже амбалажни картон и амбалажна фолија (ЛД ПЕ фолија). Остали амбалажни отпад, као што је архивски папир,

преузимамо из одређених институција по договору или уговору, док PET амбалажу преузимамо и откупљујемо од физичких лица, а једним дијелом и од ромске популације”, каже Остоја Којић, директор фирме.

Потенцијал компаније, њен значај за заштиту животне средине, а нарочито за економско оснаживање осјетљиве популације какви су Роми, препознао је и Challenge фонд који је бесповратним средствима подржао њихов пројекат „Пластика у прераду, а не у природу“.

“Укупна вриједност инвестиције је 47.949,13 KM, од чега је половина средстава грант C2C фонда а преосталих 50% наше властито учешће. Пројекат је подразумијевао набавку регранулатора за прераду пластике и дробилице за фолију чиме смо заокружили и убрзали процес прераде и проширили мрежу пословних партнера. Такође смо запослили и обучили нове раднике. Подијељен је и одређен број летака “Пластика у прераду, а не у природу”, након чега се значајно повећала количина откупљене пластике”, појашњава Којић.

Тренутно је 10 запослених, а будуће пословне амбиције односе се на проширење властите сакупљачке мреже, укључивање других материјала амбалажног отпада у процес сакупљања и прераде које би биле еколошки и економски исплативе, а које ће као резултат имати повећање прихода предузећа и запошљавање нових радника, као и еколошку и социјалну добробит за наше цијелокупно друштво.

Challenge to Change 2.0 програм успостављен је захваљујући средствима Шведске агенције за међународни развој и сарадњу – Sida/Амбасаде Шведске у Босни и Херцеговини. Пројекат су реализовале Сарајевска регионална развојна агенција СЕРДА и Развојна агенција Републике Српске – РАРС. Партнер у пројекту био је и регион Остерготланд – Источна Шведска.